

Ponder

ARS NOTARIATUS

• Tussen ambt en vrij beroep
Ron de Jong

EEN VERGULDE VINGERSKOM

Carinne Elion-Valter

LIEVE NEVEN LIEVE NICTEN DIT IS TANTE'S TESTAMENT.....

P.H.M. Gerver

VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN

• Waar is de notaris?
Marianne Eisma

UIT HET ARCHIEF

• Eén heer geen heer,
twee heren één heer
Ph. Maarschalkerweerd

HET SIGNET VAN DE NOTARIS (10)

Caspar van Heel

HET NOTARIEEL WOORDENBOEK

• Formulierboeken
B. Duinkerken

"Ponder" volgens Van Dale:

unster, een soort evenaar met aan de ene zijde een haak en aan de andere een gewicht dat men af- en aanschuift, balans met ongelijke armen.

C O L O F O N

Ponder:

halfjaarlijks mededelingenblad van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, van Eeghenstraat 222, 1071 GM Amsterdam
Telefoon: 020 675 6479
Fax: 020 679 0358
Email: notar.stichting@hetnet.nl
Postbanknummer: 554704

Redacteuren:

W. Bosse
B. Duinkerken
P.H.M. Gerver
Liesbeth M. van der Marck
B.C.M. Waaijer

Redactiesecretaris:

Inés M. van Gasselt

Layout/productie:

Grafisch Bureau Schaefer
Francien van Maasdijk

Foto's:

Omslag : Maarten Brinkgreve
Pag. 3, 6, 7 : Wouter Thorn Leeson
Pag. 4 : Jeroen van der Meijde -
Fotogeniek
Pag. 8, 9 : Carinne Elion-Valter

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

Boekel de Nerée te Amsterdam, Raadgevend Bureau Borgdorff te Rotterdam, Het Kadaster te Apeldoorn, Kluwer Juridische Uitgevers te Deventer en Sdu te 's-Gravenhage.

Aan dit nummer werkten mee:

B. Duinkerken, *oud-notaris*
Marianne Eisma, *kunsthistorica*
Carinne Elion-Valter, *schrijft over recht en literatuur*
P.H.M. Gerver, *notaris te Amsterdam, boogleraar notariële recht aan de Universiteit van Amsterdam*
J.J.A. de Groot, *voorzitter notariële stichting*
Caspar van Heel, *rechtshistoricus, werkzaam als provinciaal archiefinspecteur in Overijssel*
R. de Jong, *historicus*
Ph. Maarschalkerweerd, *rijksarchivaris Limburg*
Liesbeth M. van der Marck, *conservator notariële stichting*

IISN: 1385-7428

TEN GELEIDE	4	J.J.A. de Groot
UIT HET ARCHIEF		
Eén heer geen heer, twee heren één heer	5	Ph. Maarschalkerweerd
VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN		
Waar is de notaris?	6	Marianne Eisma
EEN VERGULDE VINGERKOM		
De notaris in <i>Het Land van Herkomst</i> van E. du Perron	8	Carinne Elion-Valter
ARS NOTARIATUS		
Tussen ambt en vrij beroep	10	Ron de Jong
HET NOTARIEEL WOORDENBOEK		
Formulierboeken	11	B. Duinkerken
HET SIGNET VAN DE NOTARIS (10)	11	Caspar van Heel
LIEVE NEVEN LIEVE NICHTEN		
DIT IS TANTE'S TESTAMENT	12	P.H.M. Gerver
POSTACADEMISCH ONDERWIJS VOORJAAR 2003	12	Liesbeth M. van der Marck
IMPONDERABILLA	13	Liesbeth M. van der Marck

Porseleinen beeldje van een notaris, twintigste eeuw

Ten geleide

In het afgelopen half jaar is er ook voor de stichting weer veel leven in de "brouwerij" geweest. Een van de hoogtepunten was mijns inziens het gereed komen van een deel in de serie *Ars Notariatus* over de geschiedenis van het notariaat onder de in 1999 afgeschafte Notariswet.

De voorgeschiedenis van het boek weerspiegelt enigszins de woelige tijden, die het notariaat in die periode doormaakte. De eerst aangezochte schrijver voor deze geschiedschrijving, de heer Mr E.W.A. Henssen, was al een aantal maanden intensief met zijn gedachtevorming over het boek doende toen een val hem noodlottig werd. Met zijn heengaan waren ook de meeste ideeën over de inhoud van het boek teloor gegaan. Gelukkig hebben wij Dr R. de Jong vervolgens bereid gevonden het werk op te pakken. In deze Ponder wordt aan het boek aandacht besteed door de schrijver zelf. Prof Mr A. Fl. Gehlen deed zulks ook al op de afgelopen algemene vergadering van de KNB. Op die vergadering mocht ik het eerste exemplaar aan de voorzitter van de KNB overhandigen. Mijns inziens hoort het boek in iedere bibliotheek van een notaris thuis. De uitgave was mede mogelijk door de thans zo in zwang zijnde financiële samenwerking tussen wetenschap en praktijk. Subsidies zijn ontvangen van het Ministerie van Justitie, de KNB, de Maurits van Kattendyke stichting en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

In het symposium dat de stichting vorig jaar ter gelegenheid van haar 50 jarig bestaan hield is een aantal voor het notariaat belangrijke onderwerpen besproken. De stichting meent dat de meningsvorming daarover ook op andere niveaus moet worden voortgezet. Een commissie daarvoor is ingesteld en zal met plannen komen. Zeker zal daaruit voortkomen dat ook onze donateurs op lokaal niveau gevraagd zal worden mee te denken.

Een dergelijke aanpak op lokaal niveau zal worden vergemakkelijkt doordat de opdracht is gegeven een website voor de stichting te ontwikkelen. Afstand van het gebouw van de stichting zal dan geen bezwaar meer zijn om toch te kunnen deelnemen aan haar activiteiten.

In deze Ponder start de nieuwe rubriek van Prof Mr P.H.M. Gerver onder de titel "Lieve neven lieve nichten. Dit is tante's testament ....." Hij zal ons telkens gedichten laten zien, waarin de notaris een rol speelt. Het bestuur is erg verheugd over dit initiatief, dat een van de vele kanten van het werkkterrein van de stichting benadrukt.

Aan de Vrije Universiteit in Amsterdam heeft Prof Dr J.P.M. Stubbé zijn taak als bijzonder hoogleraar namens onze stichting in de belastingen van rechtsverkeer beëindigd in verband met zijn benoeming tot hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. De stichting zegt de heer Stubbé dank voor diens grote inzet in de afgelopen jaren.

Aanbieding van het boek 'Tussen ambt en vrij beroep' aan de voorzitter van de KNB, mr A.D. Plaggemars.

Aan de Universiteit van Amsterdam is Mevrouw Mr B.E. Reinhartz tot hoogleraar notarieel recht benoemd. In de geschiedenis van de stichting is de UvA altijd belangrijk geweest. Mevrouw Reinhartz heeft al toegezegd het bestuur van de stichting te zullen komen versterken, zodat ook voor de toekomst de UvA een belangrijke plaats in de stichting zal blijven houden. Uitdrukkelijk zeg ik hierbij een belangrijke plaats. Omdat afstand geen bezwaar meer is hopen we, dat alle universiteiten met een notariële studierichting in de werkzaamheden van de stichting betrokken zullen (blijven) worden.

Het ruimtebeslag van onze bibliotheek is op het ogenblik zo groot, dat nieuwe boeken niet meer geplaatst kunnen worden. Enkele hooggeleerden zullen binnenkort gaan bekijken of er zonder kwaliteitsverlies opschoning van het boekenbestand mogelijk is. Uw voorzitter zal hen in stofjas volgen om hun aanwijzingen uit te voeren. Ik wens U een plezierige lezing van deze Ponder toe.

J.J.A. de Groot
Voorzitter

Uit het archief

Eén heer geen heer, twee heren één heer

Ze schold daarbij de notaris uit voor "verrader, judas, schelm"

Als er al zoiets bestaat als een typisch Nederlandse stad dan zal in ieder geval Maastricht niet gauw als zodanig worden aangeduid. De Limburgse hoofdstad wordt immers ervaren als een stad met een Belgisch-Franse inslag

en de inwoners wordt nogal eens een on-Nederlandse vorm van *savoir vivre* toegedicht die als Bourgondisch wordt aangeduid. Zeker is dat de stad van oudsher een zekere internationale allure niet kan worden ontzegd, terwijl de Europese top van regeringsleiders in 1992 (waar onder meer werd besloten tot invoering van de euro) en de vestiging van menig Europees instituut meer recent dit beeld hebben versterkt. Gelegen in de Euregionale driehoek Aken-Luik-Maastricht is de meest zuidelijke provinciehoofdstad van ons land zonder meer als een bruggehoofd in een verenigd Europa te beschouwen.

De Europese aspiraties van de stad worden overigens geschraagd door een eeuwenlange traditie van 'buitenlandse' invloeden die zich onder meer op het gebied van bestuur en rechtspraak deden gevoelen. Zo was de stadstaat Maastricht - die aanvankelijk als vrije rijksstad direct onder het bestuursgezag van de Duitse keizer stond - van circa 1200 tot 1795 een tweeherige stad¹. Gedurende deze hele periode gold de bisschop van Luik als stadsheer die als tweede stadsheer achtereenvolgens de keizer (tot 1204), de hertogen van het Brabantse huis, het Bourgondische huis en het Habsburgse huis, de Franse koningen Lodewijk XIV en XV en de Staten-Generaal van de Republiek naast zich wist, totdat de stad in 1795 Frans werd. Gedurende deze periode van tweeherigheid gold het principe dat de ene soeverein zijn gezagsrechten slechts kon doen gelden in gezamenlijkheid met zijn collega. Ofwel: 'Eén heer geen heer, twee heren één heer'. Niet alleen het bestuur zelf was zo verdeeld maar ook de bevolking die uiteenviel in een groep Maastrichtenaren met de Luikse nativiteit en een met de Brabantse nativiteit. Het grondgebied van de stad

Zowel de "Luikse als de Brabantse rechtspraak" in Maastricht vonden plaats in het zogenaamde Dinghuis. Tegenwoordig is in dit pand in de Kleine Staat het VVV-kantoor gevestigd.

was deels Luiks deels Brabants en deels tweeherig. De bestuurlijke en rechterlijke instituties droegen van dit alles natuurlijk ook duidelijke sporen. Zo was er een Brabantse en Luikse schepbank en had iedere heer zijn eigen burgemeester, schepenen etcetera. Daarnaast waren er de ongescheiden (ofwel: indivieze) instellingen waaronder de zogenaamde forfaitmeesters. Dit waren uit de 'indivieze' Raad voortgekomen functionarissen die gedurende twee jaar belast waren met een wijze van conflictoplossing die we tegenwoordig 'mediation' noemen: buiten de rechter om probeerden zij partijen tot een vergelijk of schikking te brengen. Het betrof meestal smaad en laster of lichtere vormen van fysiek geweld. Vaak speelde een ten overstaan van een notaris afgelegde verklaring een rol in deze forfaitzaken.

Ook kon het voorkomen dat een notaris zelf onderwerp van een forfaitzaak uitmaakte. Dat overkwam in 1733 notaris Johan Louis Veugen die enige tijd daarvoor bij de zieke Hendrick Janssen was

ontboden om een pachtcontract op te maken van het 'Huys de Drie Coningen' ten gunste van Hendricks zoon Nicolaas. Aanwezig is ook Nicolaas' vrouw Aldegonde Timmermans die dit trachtte te verhinderen stellende dat *'baer schoonvader buyten staet was om iets te kunnen passeren'*. Ze schold daarbij de notaris uit voor *'verrader, judas, schelm'*. De mediation zou overigens succesvol uitpakken met Aldegonda's erkenning de *'injurieuse woorden in haestigbeijd geprofeert te hebben en den klaeger te erkennen voor een eerlijck man op wiens naem en faem niets wist te seggen'*.

Kortom, een reputatie zoals een notaris betaamt.

Ph. Maarschalkerweerd

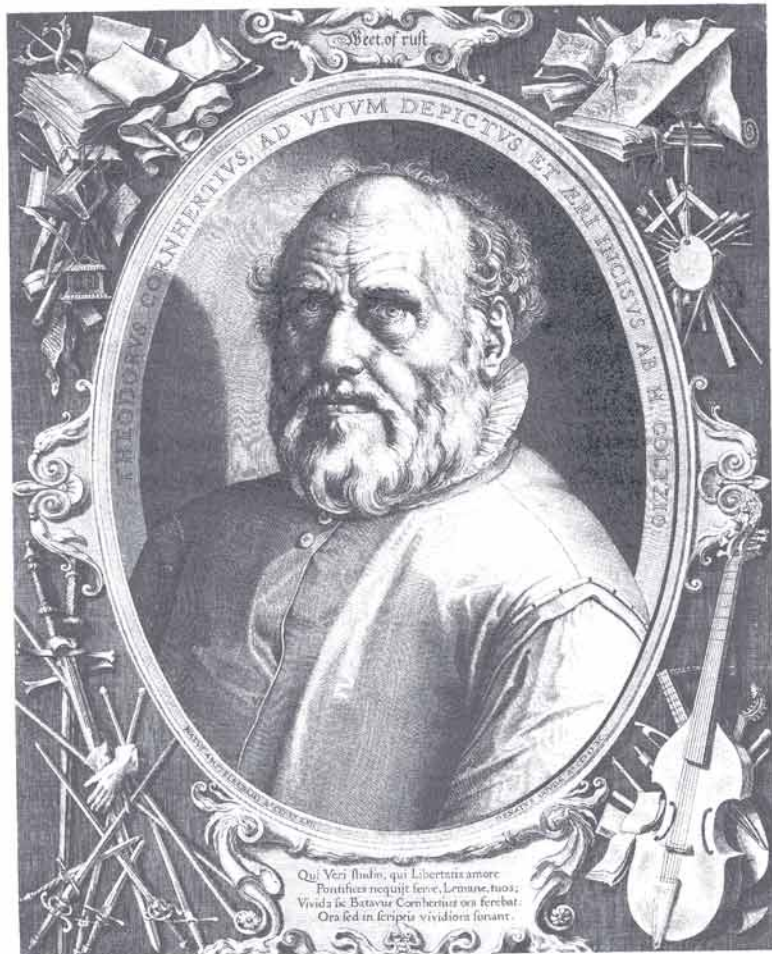
¹ Zie hierover uitgebreid de dissertatie van prof. mr A.F.L. Gehlen *Het notariaat in het tweeherig Maastricht* 1981

Verlijden, verleed, verleden

Waar is de notaris?

Wat doen deze prenten eigenlijk in een notariële collectie?

afb. 1

Tot voor kort bevonden zich in de collectie van de stichting drie prenten met een portret van Dirck Volkertsz. Coornhert (1522-1590): één van Hendrik Goltzius (afb. 1), één die wordt toegeschreven aan Theodoor Matham (afb. Ponder 3, 1997, p. 15) en één van de hand van Anthony Zylvelt. Onlangs is daar een vierde (afb. 2) bijgekomen, van Jan Harmensz. Muller. Deze portretten belichten met hun zogeheten bijwerk - dat zijn de teksten en afbeeldingen waarvan zij zijn voorzien - diverse facetten van de veelzijdige persoonlijkheid die Coornhert was. De prenten verschillen onderling zeer maar werden alle na Coornherts dood vervaardigd. De vroegste, die van Goltzius, heeft de voor een prent enorme afmetingen van 52,1 bij 41,4 cm. Hij kwam vermoedelijk in 1591 of '92 tot stand. De volgende, die van Muller, stamt met zijn afmetingen van 18,5 bij 12,7 cm uit de eerste uitgave van Coornherts verzameld werk uit 1612. In deze zogeheten 'Wercken' was hij opgenomen direct na de titelpagina. Dan volgt de eveneens grote prent van Matham van 40,3 bij 29,4 cm. De laatste, die van Zylvelt, komt met zijn

nummer rechtsboven en zijn bescheiden formaat van 17,2 bij 12 cm ook uit een boek. Hij vormde bladzijde 767 in het eerste deel van de in 1671 te Amsterdam uitgegeven 'Historie der reformatie en andere kerkelijke geschiedenissen in en omtrent de Nederlanden' van Geeraert Brandt.

De portretten op deze prenten gaan terug op twee naar het leven getekende voorbeelden. Goltzius die Coornhert door en door kende - hij had het graveren van hem geleerd en was hem in 1576 vanuit zijn ballingsoord Xanten naar Haarlem gevolgd - ging uit van een eigen schets. In dit 3/4 naar links genomen portret laat hij hem met zijn eenvoudige jak, priemende ogen en opeengeklemd lippen kennen als een streng leermeester. Hun innige relatie laat zich aflezen uit frivoliteiten als krullen in haar en baard en het gimpelde hemdskraagje dat uit zijn jak piept. De overige drie kunstenaars baseerden zich op het veel minder persoonlijke portret dat Cornelis Cornelisz. van Haarlem van Coornhert schilderde. Hij nam zijn gegroefde gezicht frontaal onder een gedeukte hoed. Muller gaf dit voorbeeld nog Goltzius' krullen mee en zette de bezorgde uitdrukking van zijn gezicht af tegen een los om de schouders vallende mantel. De overige twee kopieerden het echter zo strak dat hun versies steeds afstandelijker werden. Matham klemde alleen het gezicht in een ovaal en Zylvelt streek de groeven in het gelaat en nuancerings in de kleding glad.

Het bijwerk op deze prenten bestaat uit verschillende elementen. Dat op die van Goltzius uit allerlei los gegroefde voorwerpen op de hoeken van de rechthoekige lijst om het in een ovaal gevatte portret, een vierregelig vers in het Latijn eronder en Coornherts persoonlijke motto 'Weet of rust' erboven. Overigens compenseerde hij ook de strengheid van dit motto - het betekent zoveel als zeg niets waarover je niets weet - en wel in de elegante vormgeving van de attributen. Het bijwerk op de prenten uit de boeken bestaat louter uit tekst, bij Muller uit een vierregelig vers in het Latijn, bij Zylvelt uit een tweeregelig vers van de hand van P.C. Hoofd. Beide vangen aan met Coornherts naam. Op Mathams prent bestaat het bijwerk uit opeengepakte donkere wolken die af en toe openbreken of lichter worden voor een al dan niet geïllustreerde tekst. Enkele langwerpige openingen gevuld met bijbelverzen, zijn straalsgewijs gegroepeerd ter weerszijden van het portret. De overige die grilliger zijn gevormd, staan eronder en erboven. In de onder- en de bovenmarge staan bovendien nog teksten tussen tekenlijnes.

THEODORVS COORNHERTVS AMSTELREDAMVS.
*Quid valeant Bataui lingua, ingenioq; Batauo,
 Rara inter Batauos lux, Theodore, doces.
 Quis posthac crassam Batauis affinxerit aurem?
 Dispercam, si quis tale quid ausus erit.*

afb. 2

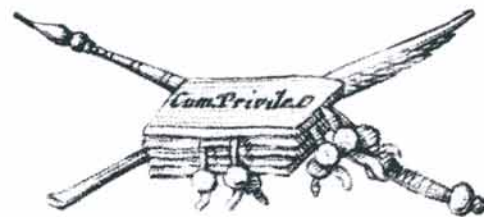
Ook Goltzius' bijwerk biedt de persoonlijkste visie op de geportretteerde. Het intieme karakter daarvan uit zich behalve in het motto ook in het onderschrift. Daarin wordt troostrijk gesteld dat zijn stem in zijn geschriften nog levendiger klinkt dan bij leven. Maar het spreekt ook uit sommige attributen. Die rechts naast hem duiden op zijn interesse in schilderen en muziek. De overige laten hem van zijn professionele kant zien. De burijs en de prenten rechtsboven refereren aan zijn werk als graveur, de wapens linksonder aan zijn strijd waarbij de ganzenveren, inktpot en papieren erboven aangeven dat die met de pen werd gevoerd.

Als schrijver figureert Coornhert ook in de boekillustraties. Bij Muller wordt van dit, zoals hij daar heet, zeldzame licht onder de Bataven het ingenieuze gebruik van de landstaal opgehemeld. Bij Zylvelt wordt Coornhert met zijn geboorte- en stervensplaats Amsterdam resp. Gouda in de eerste plaats neergezet als auteur over ethiek. Van zijn, zoals Hooft zegt, 'Strydts voor Zeden' getuigt zijn boek 'Zedekunst dat is Wellevenskunste' uit 1586. Zijn daarna genoemde strijd voor 'Schrift en Vryheit' is niet alleen relevanter voor het kerkgeschiedkundig werk waaruit deze prent stamt. Die kenmerkte de laatste twaalf jaar van zijn leven. Daarin hield hij zich vooral bezig met het publiceren en polemiseren over de godsdienst.

Op Mathams prent wordt Coornhert volgens het onderschrift voorgesteld als het 'wit' oftewel doelwit van Prins

Willem van Oranje, het vrije Nederland te brengen tot vrijheid van gemoed en 's lands wetten. Deze twee vrijheden, de geestelijke en de rechterlijke, houden elkaar in evenwicht aan de balans onder het portret. Aan de uiteinden daarvan hangen in een vrijheidshoed rechts de wetten van God en links die van het land waarbij hun beider overheden ook hun gewicht in de overigens niet afgebeelde schaal leggen. Het draaipunt van de balans wordt gevormd door de visualisatie van Coornherts naam. Daarin wordt zijn familienaam in de vorm van een hart met korenaren dat voorzien van het alziend oog in Gods hand ligt, afgezet tegen de verbeelding van zijn patroniem 'Volkertsz'. Dat is op grond van zijn schrijfwijze in het bovenschrijf, 'VOL KAERSSEN', een stralenkrans. Daarbij komt zijn voornaam Dirck, geschreven als 'DIER-RYK', tot uiting in de dieren in de halve cirkel boven het portret.

Uit de datering van deze prent, omstreeks 1650, volgt dat Coornhert hier is neergezet als de man achter de ideologie die in de 80-jarige oorlog had gezegevierd. Maar met dit al komt nu wel de vraag op: wat doen deze prenten eigenlijk in een notariële collectie? Het antwoord ligt besloten in het stapeltje gezege-

afb. 3

de documenten linksonder op Mathams prent (afb. 3). De aantekening daarop 'Cum Privilegio', de afkorting voor 'cum privilegio', duidt op het toenmalige voorrecht van het Hof van Holland om kandidaten door middel van een eed tot de notariële bevoegdheid te admitteren. Coornhert kreeg deze toelating in 1561 en werkte sindsdien, met onderbrekingen, in Haarlem eveneens als notaris.

Marianne Eisma

Een vergulde vingerkom

De notaris in Het Land van Herkomst van E. du Perron

Een indiese jongen

De *dorpsnotaris*... voor de schrijver Menno ter Braak¹ personifieerde deze het ideaal van de gewone mens zonder intellectuele hoogmoed.

Vriend E. du Perron - bondgenoot in de literaire strijd tegen esthetische vormelarij en voor de krachtige schrijverspersoonlijkheid: *de vent* - begreep niets van Ter Braaks keuze voor dit embleem: te 'humoristisch' en te weinig 'tragisch'. Nee, als je nu naar voorbeelden zocht van de *bonnête homme* dan moest je bij Malraux zijn of bij Slauerhoff.

Du Perron had ook wel enige persoonlijke redenen om zich niet te kunnen vinden in deze beeldvorming. Wie was hij?

Charles Edgar du Perron (1899-1940) werd geboren in Nederlands-Indië en bracht daar zijn jeugd door temidden van gouvernantes, inlandse vriendjes en de personages uit de boekentrommel van zijn vader. In 1921 vertrekt het gezin naar Europa en vestigt zich vanaf 1926 in het kasteel van Gistoux bij Brussel, bron van latere efrachtelijke perikelen. Du Perron reist veel en sluit vriendschappen met vele modernistische kunstenaars en literatoren². Na zijn scheiding hertrouwt hij met Elisabeth de Roos, die 'eindelijk gevonden Ene'. Met haar verhuist hij vlak voor het overlijden van zijn moeder (1933) naar Parijs, waar hij, door de onverwacht geringe omvang van zijn moeders nalatenschap, in armoedige omstandigheden zal leven. Na een driejarig verblijf in Indië, overlijdt hij in Bergen NH aan een hartaanval, op 14 mei 1940, dag van de Nederlandse capitulatie, dag ook waarop Ter Braak zelfmoord pleegt.

Du Perron was dichter, romancier, maar muntte vooral uit in polemische artikelen en essays. In de loop van zijn leven verschoof het accent naar het beschouwend werk,

Kasteel van Gistoux bij Brussel, het omstreden erfgoed

uitmondend in zijn biografische werken over Multatuli, *De Man van Lebak*³.

Het Land van Herkomst

Voor de hedendaagse lezer is Eddy du Perron vooral de schrijver van *Het Land van Herkomst*⁴, de roman waarin hij verhaalt over zijn jeugd in Indië. Bedoeld als portret van zijn geliefde, werd het vooral een zelfportret, een zoektocht naar de betekenis van zijn eigen verleden voor het leven dat hij ten tijde van het schrijven leidt. Tussen 'Liefde en Rotzooi (erfenis)' waarmee het verhaal begint en eindigt, tracht hij zijn positie te bepalen als schrijver, criticus en 'kunstenaarsnatuur' in het begin van de jaren dertig temidden van het opkomend fascisme, nazisme en communisme. Dat heden, in Parijs, maakt dan ook nadrukkelijk deel uit van de roman. Er zijn brieven, discussies en bespiegelingen

over de plaats van het individu, die *smalle mens*⁵, en over de positie van de kunstenaarsnatuur, weerloos tegenover de in 'formules doorkneedden', de 'weerbaren' - weerloos tegenover de ... notarissen.

Zijn de notarissen met wie de verteller bij de afwikkeling van zijn moeders nalatenschap in aanraking komt eerst nog afzonderlijke types als:

die met de rondspugende varkenskop en het braafge-meende getutoyeer, de stommeling van Grouhy (Gistoux, CEV) die haar (Du Perron's moeder, CEV) van het onwettige testament niet had kunnen afhouden, en die een smakkend 'ja' zei op alles wat men hem voorstelde, wanneer hij niet zin voor zin nasprak.⁶

en

de brusselse kollega (...) de elegante jongere notaris, met een keurige scheiding in het midden van zijn geplakte haar, met een kort kneveltje en starende boeven-

1 (1902-1940), zie Ponder nr 8 (juli 2000)

2 o.a. H. Marsman, J. Greshoff, Slauerhoff, Malraux, Pascal Pia, Van Ostaijen, Carel Willink, A. Roland Holst, en Menno Ter Braak met wie hij het tijdschrift Forum opricht.

3 1937, zie voor andere titels over Multatuli het Verzameld Werk van E. du Perron, G.A. van Oorschot A'dam, 7 dln, 1955-59

4 Uitg. G.A. van Oorschot, Amsterdam, 1996, naar het zgn. Greshoff-exemplaar met de toelichting door de auteur iz. de modellen voor zijn personages, hierna: LvH

5 Naar het essay *De Smalle Mens* in de bundel met gelijknamige titel, Verz. Werk, dl II; vgl. Dik van der Meulen, E. du Perron, Een korte biografie, SDU, 's-Gravenhage, 1990, p. 61: "De smalle mens is niet een vrije mens, maar een par-

tijloze, die gedoemd is onder te gaan, te vluchten, of te sterven (...) onherstelbaar individueel."; zie ook: Kees Snoek, *De Indische Jaren* van E. du Perron, Nijgh & Van Dithmar, Amsterdam, 1990, m.n. p. 65 e.v.

6 LvH, p. 39

7 LvH, p. 40

8 LvH, p. 41

9 LvH, p. 163

10 De ontreddering waaraan Du Perron ten prooi viel, blijkt o.m. uit de brief die hij aan Jan van Nijlen schreef, zie diens Herinneringen aan E. du Perron, G.A. van Oorschot, A'dam, 1954, p. 30 e.v.; lees ook Van Nijlens: *Ik denk zo vaak nog aan Gistoux/bet grijs kasteel en de plataan...* in Verz. Gedichten G.A. van Oorschot, A'dam, 1964, p. 391.

ogen, een prachtspecimen voor gangster-
chef⁷

... allengs wordt de categorie der weerbaren
uitgebreid tot andere leden van de *noblesse de
robe*:

de seniele kantonrechter met een geitensik
die zó uit de vaudeville leek gestapt, met een
griffier en een notarisklerk waarin het roof-
vogelinstinkt nog krachtig scheen te worste-
len met de ernst van de livrei.⁸

... om uiteindelijk allen te omvatten die een
bedreiging vormen voor de kunstenaarsna-
tuur:

of zij krachtmensen zijn van de politiek,
kapitalistische gladiatoren of ambtenaren
van de liberale maatschappij waarin onze
'kunstenaarsnaturen' zich nog het meest
vrij wanen... tot zij met het soort in aanra-
king komen, tot zij er wettelijk door wor-
den gevild. De vernederende overtuiging die de 'kun-
stenaarsnatuur' dan krijgt dat hij *nooit* opgewassen
zal zijn tegen de lieden die alles opgeofferd hebben
voor hun training in weerbare formules, tegen deze
verachtelijkste soort van weerbaren.⁹

En temidden van 'de egale vunzigheid van dit *alles*'
- want de kwalificaties gelden voor de groten en kleinen -
drijft daar dan nog in een droom een notaris rond in de
gedaante van een vergulde vingerkom.

Ook personages uit het Indische verleden krijgen er
"notarieel" van langs: collega's op een krantenredactie en
de zich boven de inlander superieur wanende Neder-
landse generaal.

Afrekening met de formules?

Is Het Land van Herkomst dus één grote afrekening met
de notarissen waarmee Du Perron het na het overlijden
van zijn moeder aan de stok kreeg?¹⁰ Immers, moeder
had in het gekkenhuis, zoals Grouhy/Gistoux¹¹ wordt ge-
kenschetst in de roman, een financieel wanbeheer ge-
voerd, geleid door nostalgie naar een staat van leven
waaraan zij in Indië gewend was, een slechte gezond-
heid en occulte neigingen... En Du Perron - hij bekent
het meermalen - was niet in staat tot het leiden van een
'prakties leven', tot het in zijn levensonderhoud voorzien
met een baan waarvoor hij om acht uur 's ochtends uit
de veren moest om zich vervolgens gedurende de dag te
moeten bezighouden met archiveerwerk of het schrijven
van 'smakeloze rommel'.

Degene die probeert een financiële jungle te vangen in
formules, schiet in de ogen van de bosbewoners natu-
rlijk altijd tekort.

Echter, het mag aardig zijn om als lezer, op het vernemen
van het woord 'notaris', te denken dat Du Perron het
over hem heeft. Maar hoe meer de schrijver de notaris tot
symbool verheft, hoe minder hij het over de notaris zelf
heeft - hoe meer hij het over de 'wereld der vijanden'
heeft waarvoor die notaris het sleutelsymbool is. Boven-
dien schrijft literatuur de werkelijkheid niet zomaar na.
Zelfs een autobiografische roman als Het Land van Her-
komst is een *quid pro quo*.

Is deze roman dan een afrekening met slinkse letter-
knechten en andere 'linke jongens'¹²?

Nee, althans niet alleen, want:

er is een oplichterij door het leven die erger is dan die
door de 'notarissen', en het is niet alleen de zekerheid
van de dood waardoor men het gevoel heeft altijd opge-
licht te zullen worden, men wordt het soms zonder erbij
geweest te zijn, verslagen in onbekende oorden zonder
te hebben kunnen voelen zelfs dat het gebeurde; men
merkt eerst later hoe onherroepelijk het was, machtelo-
zer en dieper vernederd naarmate het niet plaats vond in
een wereld die men verachten kan¹³.

Voor de schrijver van Het Land van Herkomst is de groot-
ste boef het leven zelf. Omdat het te dichtbij en te levend
is om het wezen ervan te kunnen grijpen. Waardoor ook
aan het verleden een definitief fundament ontvalt.

Maar het notariaat mag zich best herkennen in hetgeen
het Land van Herkomst zegt, bijvoorbeeld: 'een verza-
melnaam als bewijs van voortreffelijkheid is altijd be-
drog'¹⁴.

Carinne Elion-Valter

¹¹ LvH is een sleutelroman waarin de personages direct gebaseerd zijn op reële personen; zo wordt Ter Braak Wijdenes, Malraux Héverlé, enz.; ook Gistoux kreeg een andere naam: Grouhy; hoe autobiografisch de roman ook is, zij blijft een roman met geësceneerde discussies en samengevoegde herinneringen, zie Dik van der Meulen, p. 63

¹² Amsterdammers, bijvoorbeeld, LvH, p. 324

¹³ LvH, p. 241

¹⁴ LvH, p. 13

korte bibliografie:

Naast de in de noten genoemde literatuur, vermeld ik nog:

Ada Deprez, E. du Perron, Zijn leven en zijn werk, Uitg. A. Manteau, Brussel, Den Haag, 1960

G.H. 's-Gravezande, E. du Perron, Herinneringen en beschouwingen, BZZTÖH, 's-Gravenhage, 1980

BZZLLETIN 125, april 1985, met bibliografie

E. du Perron, Schrijversprentenboek dl 13, Ned. Lett. Museum en Doc.centr. Den Haag, 1980

Manu van der Aa, E. du Perron en de avant-garde, Kroniek van een heilzame ziekte, uitg. Bas Lubberhuizen, Amsterdam, 1994

Dichtbundeltje E. du Perron, Blijf tot uw laatste grom mijn vriend, gekozen en ingeleid door Arjan Peters, Bert Bakker, Amsterdam, 2001

Ars Notariatus

Op initiatief van de stichting is de serie *Ars Notariatus* in 1952 opgezet en aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven. Thans verzorgt Kluwer Juridische Uitgevers de serie in samenwerking met de stichting.

Een abonnement op de gehele serie is mogelijk en levert een korting op van 20%. Alléén voor onze donateurs geldt eenzelfde korting op losse, recent verschenen delen van de serie, indien gebruik wordt gemaakt van bijgesloten bestelstrook.

De redactie van de *Ponder* vraagt auteurs van recente *Ars Notariatus*-delen te beschrijven hoe hun boek is ontstaan en wat de opzet ervan is. Het resultaat daarvan treft u hieronder aan. Niet zo maar recensies, maar persoonlijke beschouwingen van de schrijver.

Tussen ambt en vrij beroep: het notariaat tussen 1842 en 1999

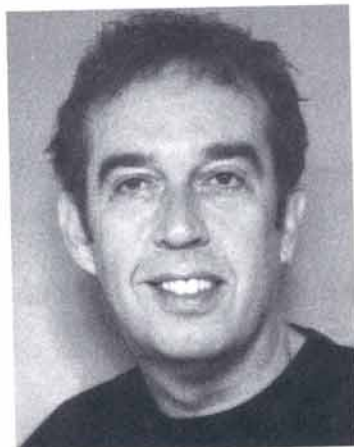
Amsterdam, Deventer, 2002, *Ars Notariatus* CXVI, X + 175 pag.

Ik was een onbeschreven blad

Begin 1999 werd ik door de stichting tot bevordering der notariële wetenschap benaderd met de vraag of ik een boek over de geschiedenis van het notariaat tussen 1842 en 1999 wilde schrijven. Dat kwam voor mij op een goed moment aangezien ik zojuist het manuscript voor mijn proefschrift had afgerond en ik in afwachting van mijn promotie nog weinig om handen had. Daar kwam bij dat mijn partner Ank zwanger was van ons tweede kind waardoor haar werkzaamheden voor haar eigen bedrijfje een tijdje op een lager pitje zouden komen te staan.

Opgeleid als historicus en gepromoveerd op verkiezingen voor de Tweede Kamer in de negentiende eeuw moest ik wel even slikken bij het onderwerp. Wij hadden enkele jaren geleden wel onze testamenten en een samenlevingscontract laten opstellen, maar veel inzicht in het notariaat levert dat niet op. Ik was dus een onbeschreven blad en had wel enige schrik voor de rechtshistorische kant van het onderwerp. Zonder juridische scholing is een uitglijder snel gemaakt. Gelukkig had de stichting juist geen behoefte aan een naar binnen gericht verhaal maar aan een breed onderzoek waarbij het notariaat in de maatschappij gezet zou worden. Ze waren dan ook op zoek naar een 'gewoon' historicus. Toen dat eenmaal duidelijk was, kreeg ik er gauw zin in.

Omdat het boek binnen twee jaar af diende te zijn, moest ik al snel de hoofdlijnen voor het onderzoek uitzetten. Ik besloot mij daarbij vooral te concentreren op enkele zaken die tot dan toe in de literatuur onderbelicht waren gebleven. Dat betrof onder andere het benoemingsbeleid

De auteur

en de afkomst en welstand van de notarissen. Het eerste onderwerp koos ik omdat hier notariaat, maatschappij en politiek elkaar direct raken. Benoemingen vonden namelijk niet alleen plaats op grond van anciënniteit, zoals abusievelijk nog wel eens wordt gedacht, maar ook op grond van religieuze gezindte, omgangsvormen en gedrag soms op vermogen. Het tweede onderwerp koos ik omdat ik er al snel van overtuigd was dat het gangbare beeld van de arme notaris, dat in veel literatuur opduikt en het als anekdote ook op congressen goed doet, niet juist kon

zijn. Inderdaad bleek dat een karikatuur te zijn. Uiteraard waren er arme notarissen maar dat was meestal het gevolg van hun zakelijk falen. De meeste notarissen waren van goede komaf, behoorlijk gefortuneerd en lokale notabelen.

Tenslotte zou ik iedereen die het voornemen heeft om onderzoek naar het notariaat te doen, willen aanraden om het archief van het ministerie van Justitie te raadplegen. De benoemingsdossiers die daar berusten zijn een goudmijn voor iedere onderzoeker. De rapporten die de officieren van justitie en de kamers van toezicht opstelden over de sollicitanten en over de toestand van het lokale notariaat hebben mij bovendien menig genoeglijk uurtje bezorgd. Hoewel ik nu voorlopig weer terugkeer naar de politieke geschiedenis hoop ik in de toekomst nog wel eens over de geschiedenis van het notariaat te mogen schrijven.

Ron de Jong

Het notarieel woordenboek

Formulierboeken

Dat modellen voor notariële akten al weer geruime tijd digitaal worden aangeleverd is op zich geen feit om lang bij stil te staan. Het is niet meer dan een uitloeijsel van de huidige technologie. Wel wil ik een enkel woord wijden aan de lange traditie die de modelakte kent. Natuurlijk zal

een notaris eerst zijn eigen protocol raadplegen als hij een voorbeeld nodig heeft. Maar als die poging zonder resultaat blijft dan zijn er de modellen van zijn beroepsorganisatie die hem tot steun kunnen zijn. Het was vroeger – zonder KNB en zonder PC - niet anders. Zodra, in de zestiende eeuw, het notariaat tot ontwikkeling kwam verschenen de eerste boeken die de notaris voorzagen van voorbeelden voor de dagelijkse praktijk.

Meestal waren die notaris- of formulierboeken onderverdeeld in een theoretisch en praktisch deel. Het eerste behandelde de plichten van de notaris en beschreef die gedeelten van het recht die voor hem van belang waren, zoals het erfrecht. Het tweede gedeelte was vervolgens gewijd aan uiteenlopende modelakten en was dus het eigenlijke formulierboek. De rij van formulierboeken wordt geopend door het bekende *Ars Notariatus* van de Antwerpse notaris Jacques Thuys, waarvan de eerste

WOORD-BOECK,

Daer in alle

**De Kunst-woorden des
Notarischaps, mit gaders ande-
re vreedde, soo Latijnsche als Fransche
woorden werden verduyftcht.**

druk uit 1585 stamt en dat zo populair werd dat er veertien herdrukken van zijn verschenen. Uiteraard volgden vele schrijvers zijn voorbeeld; als enige noem ik de grote jurist Simon van Leeuwen wiens *Notarius Publicus* in 1656 het licht zag. De invoering van de Franse wetgeving in 1811

eiste geheel nieuwe handboeken. Als eerste daarvan verscheen in de jaren 1810/1811 de vijfdelige *Verhandeling van het notaris-ambt in Frankrijk* van Joannes van der Linden, wiens modellen vaak een letterlijke vertaling waren van de modelakten van de bekende Franse notariële schrijver J.B. Loret. Nieuwe wetten, dus nieuwe boeken. Ook de afkondiging van het BW in 1838 bracht nieuwe formulierboeken op de markt. In de eerste helft van de vorige eeuw zijn de modellen van de Schermer-serie misschien wel het bekendst geworden. En om met nog een niet-digitaal voorbeeld te besluiten: de losbladige *Modellen voor de rechtspraktijk* van Kluwer voorzien, van hoeveel hoger niveau ze ook zijn vergeleken met het boekje van notaris Thuys, in precies dezelfde behoefte als die welke in de 16e eeuw moest worden gelenigd.

B. Duinkerken

Het signet van de notaris (10)

Soms lijkt het er op dat een middeleeuwse notaris er haast om smeekt opgenomen te worden in de reeks publicaties over signetten in de Ponder. Ik moet dat toelichten: in mijn werk had ik onlangs contact met twee leden van de Kranz Von Beverförde, een internationale groep wetenschappers, die zich bezig houdt met de geschiedenis van het geslacht Van Bevervoorde, dat in de middeleeuwen een vooraanstaande rol in Twenthe speelde en na de reformatie in het aangrenzende Westfalen bloeide en zelfs tot in de Baltische hanzestad Riga van

belang was. In het gesprek kwam de serie publicaties over notariële signetten ter sprake en het resultaat was, dat ik een kopie kreeg toegestuurd van een notariële akte, bewaard in het Staatsarchiv te Osnabrück. De akte was opgemaakt door Gherardus Guetkint in 1406. Korte tijd later kreeg ik op mijn bureau de dissertatie van dr. G.A. Seyger ter inzage, die op 18 april 2002 gepromoveerd is op een taalkundig proefschrift, getiteld Twenthe tussen west, zuid en oost (1336-1500). Variabelenlinguïstisch onderzoek op oorkonden uit de steden Almelo, Enschede, Oldenzaal en Ootmarsum en voorts van ambtman en rentmeester in Twenthe. Tot mijn stomme verbazing prijkte op het omslag het signet van Gherardus Guetkint uit 1401.

Ik kan dus niet om Gherardus Guetkint heen.

Zijn oudste optreden is in 1401 in de stad Ootmarsum in het koor van de kerk naast het oostelijke hoogaltaar. Vaak zijn notarissen in het koor van de kerk werkzaam, alsof ze daar zoiets als kantoortje hielden. Hij was in 1401 al een gevestigd

notaris, want hij liet de akte door iemand anders schrijven en volstond zelf met het voltooien van de akte door signet en onderschrift daaraan toe te voegen. Hij is dan Utrechts geestelijke en keizerlijk notaris. Gherardus Guetkint blijft actief in Twenthe; in 1406 maakt hij - dit keer eigenhandig - een testament op in Oldenzaal en later wordt hij genoemd als officiaal van de proost van Oldenzaal en kanunnik van het kapittel van Sint Plechelmus in die stad. Dr. Seyger oppert de mogelijkheid dat iemand die in 1421 in Ootmarsum als Gherd de Scryver wordt aangeduid dezelfde is als Gherardus Guetkint. Tot 1440 heeft hij zijn schrijfactiviteiten voortgezet, bv. in het schrijven van het markeboek van De Lutte onder Losser, de hoofdmarke van heel Twenthe.

Zijn signet is traditioneel: op een drietredig podium een cirkel boven een rechte hals. In de cirkel een keper, waardoor de cirkel in drie delen wordt verdeeld en in elk deel een hart. Op de hals de letter G van Gherardus en op de onderste trede van het podium de naam guetkint (met kleine letter) en drie krabbels die aanduiden: dit heb ik geschreven (scripsi). De beide signetten zijn herkenbaar van dezelfde notaris, maar verschillen op onderdelen zodanig dat ik ze hier beide afbeeld.

Caspar van Heel

Lieve neven lieve nichten Dit is tante's testament.....

De titel van de rubriek is ontleend aan een lied van Koos (J.H.) Speenhoff, waarover in het volgende nummer meer.

Bezorgd door PHG

François Haverschmidt (Piet Paaltjes)

Drinkliedje

wijze: *Mihi est propositum*

Vrienden, 'k heb mij voorgesteld,
Eens met u te klinken.
Wat kan iemand beter doen,
Dan eens ferm te drinken?
Stijgt het u ook al naar 't brein,
Och, dat vind ik minder;
Van een glaasje goeden wijn
Heeft een mensch geen hinder.

Water krijgen wij genoeg;
't Giet er alle dagen,
's Avonds laat en 's morgens vroeg,
Als om ons te plagen.
Stroom het vrij, met elken wind,
Noord, Zuid, West en Oosten,
Vat de flesch en laat gezwind
U de wijn vertroosten.

Wijn jaagt zorgen op de vlucht,
Wijn bezielt tot zangen,
Wijn wekt schuldelooze klucht,
Wijn kleurt bleeke wangen.
Wijn doet in een ommezien
Raadselen ontdekken,
Waarop maanden wijze liën
Stomp zich peinsd' als gekken.

Roemt mij vrij den eedlen stand
Van de professoren,
Wie er vechten voor het land,
Rechters en doctoren;
Ijzerkoopman noch kassier
Of notaris hoop' er,
Mij te geven meer plezier
Dan mijn wijnverkoper.

Postacademisch onderwijs voorjaar 2003

Voor het eerste halfjaar van 2003 staan twaalf lezingen op het programma. Daarbij zijn de uitgangspunten als vanouds: kwaliteit, geen franje en een lage prijs. Per middagbijeenkomst kent de KNB drie studiepunten toe. Zie de bijgevoegde brochure voor bijzonderheden.

In hoofdlijnen is het cursusaanbod als volgt:

- 6 februari 2003, Mr G.J.C. Lekkerkerker, *De notariële identiteit en het bedendaagse onbeheer. Discussiepunten voor de toekomst en de toekomst van het ambtsgeheim*
- 13 februari 2003, Prof. mr P.A. Stein, *Huurkoop en financial lease van onroerende zaken* en Prof. mr A.A. van Velten, *Koop en aanneming van onroerende zaken*
- 20 februari 2003, Prof. mr J.P.M. Stubbé, *Fiscale aspecten van het nieuwe erfrecht en het combinatietestament*
- 13 maart 2003, Mr Th. Groenewald, *Doeloverschrijding bij N.V. en B.V.*
- 20 maart 2003, Mr J. Struiksma, *Wijzigingen voor het notariaat van belang in de bouwvergunningprocedure*

• 27 maart 2003, Mevr. Prof. mr B.E. Reinhartz, *Actualiteiten huwelijksvermogensrecht; met name de nieuwe wetgeving inzake het verrekenbeding*

• 3 april 2003, Prof. mr R.P.J.L. Tjittes, *Kernpuntencontractenrecht voor het notariaat*

• 10 april 2003, Prof. mr H.C.F. Schoordijk en Mr B.C.M. Waaijer, *Beheer van derdengelden in de notariële praktijk*

• 17 april 2003, Mevr. mr C. Elion-Valter, *De onbekende weduwe, erfrecht en literatuur*

• 15 mei 2003, Mevr. mr N. Idsinga, *Actualiteiten rond het successierecht*

• 12 juni 2003, Prof. mr L.C.A. Verstappen, *Flitsscheiding en wijziging gemeenschap van goederen*

• 19 juni 2003, Prof. mr A.L.G.A. Stille, *Notarieel tucht-recht*

Imponderabilia

Reactie op Ponder 12

Oud-notaris Van Solkema uit Den Haag reageerde als volgt op mijn mededeling over Coornhert:

"Met veel genoegen lees ik de Ponder; naast het wetenschappelijke is het goed dat er aandacht wordt besteed aan de geschiedenis van ons beroep. Een geschiedenis, die niet alleen is vastgelegd in woorden maar ook in voorwerpen die betrekking hebben op ons vakgebied. De aandacht die wordt besteed aan illustere voorgangers geeft inzicht in de persoon maar ook in de wijze waarop hij zijn functie vervulde. Dit brengt mij op Dirk Volckertsz. Coornhert; in de Ponder van juli 2002 wordt hij genoemd in verband met de verwerving van een portret. Van hem wordt gezegd dat hij een blauwe maandag notaris te Haarlem is geweest. Dit valt wel mee! Zijn benoeming vond plaats in 1561; met onderbrekingen die verband hielden met zijn gedwongen verblijf in het buitenland, was hij in 1577 nog in functie.

Zijn opleiding voor het notariaat ontving hij van Talestius; deze was van 1522 tot 1530 secretaris van Erasmus. Coornhert verdiepte zich in het huwelijks- en erfrecht en het opmaken van boedelbeschrijvingen; herbaaldelijk trad hij ook op als arbiter. In 1565 ontwierp hij zijn notarismerk; een weegschaal die de gelijkheid symboliseert onder Gods alziend oog. Op de ene schaal bevindt zich een lamp als symbool voor het leven en op de andere schaal een menselijk bot als symbool voor de dood. Het oog Gods is omgeven door een hart waaruit twee korenaren spruiten; een rebusvorm van zijn naam. Als spreuk staat in het merk: gelycheijt bevredicht, waaronder zijn naam D. Coornhert. In 1562 wordt hij tevens secretaris van het Haarlemse gemeentebestuur; na reorganisatie van de secretarie wordt zijn functie die van tweede klerk van de schrijfkamer. Vervolgens wordt hij in 1564 benoemd tot secretaris van de burgemeesters. Na zijn verbanning, na eerst gevlucht te zijn (1568-1572), wordt hij in 1572 benoemd tot secretaris van de Vrije Statenvergadering van Holland. Het belang van Coornhert ligt overigens niet in zijn juridische/ambtelijke werk, maar in zijn voortdurende strijd voor tolerantie. Hij was de eerste schrijver over ethiek die niet in het Latijn maar in de eigen landstaal publiceerde. Hij was overigens wel een kenner van het Latijn; zie onder meer vertalingen van de werken van Cicero.

Er is nog veel meer te zeggen over deze bijzondere persoon als dichter en kunstenaar bijvoorbeeld; voorlopig laat ik het hier maar bij."

Na dit alles trek ik die blauwe maandag natuurlijk terug. Voor het overige verwijs ik naar het artikel van Marianne Eisma over onze Coornhert-portretten op pagina 6 en 7 van deze Ponder.

De auteurs verdringen zich op de trap van museum Amstelkring

Bijeenkomst auteurs van de stichtingsrubriek in het WPNR

Op 20 september heeft het bestuur als dank de auteurs uitgenodigd die door hun bijdragen de stichtingsrubriek in het WPNR al jaren in stand houden. Eerst werd museum De Amstelkring bezocht, een katholieke schuilkerk op de Oudezijds Voorburgwal, beter bekend als Onze Lieve Heer op Zolder. Daar hield prof. mr P.H.M. Gerver, voorzitter van de Stichting Vrienden van dat museum, een inleiding, waarna een rondleiding en een orgelconcert volgden. 's Avonds werd op de Nieuwmarkt gebordeld en gegeten. En nu maar hopen dat het uitstapje een stroom van artikelen oplevert.

Een negentiende-eeuws notarisportret in bruikleen

Op twee blauwgerande etikettes achter op het schilderij staat met inkt geschreven: "Cornelis Dijkhoorn geb. Overschie 15/2 69 † R'dam 29/6 1839 notaris te R'dam wonende in de Oppert aldaar g/m A.A. Dijkman". Dat het om een notarisportret gaat blijkt verder uit de wijze waarop de geportretteerde is afgebeeld, met een boek in zijn handen voor een boekenkast, waarin een veer naar het notariële ambt verwijst. De stichting heeft dit uit ongeveer 1830 daterende, door Willem H. Schmidt (1809-1849) geschilderde portret van een Amsterdamse nazaat van Dijkhoorn, notaris de heer J.W. de Lussanet, in bruikleen gekregen. Volgens het Register der Protocollen van Notarissen in Nederland was Cornelis Dijkhoorn notaris van 1800 tot 1839, eerst tot 1811 onder de rook van Rotterdam in Beukelsdijk, Oost- en West-Blommersdijk, daarna in Rotterdam zelf. Het doek hangt nu pontificaal in de zaal, als pendant van het in Ponder 3 besproken schilderij *Het Testament* van Betsy Repelius.

Geschenken

Een Amsterdamse oud-notaris heeft vier negentiende eeuwse gravures cadeau gedaan, ingelijst en wel. Een daarvan is een karikatuur van Daumier, waarop een notaris in een restaurant voor de kelner wordt aangezien, getuige het onderschrift: "*Est-ce le garçon ... faut-il lui demander une assiette?.. Ma foi, je ne te le conseille pas... je crois plutôt que c'est un notaire... on vient de le chercher pour un dîneur qui se sera cru empoisonné et qui aura voulu faire son testament au dessert*". Een ander betreft een huwelijkscontract van Frédéric Bouchot, getiteld *Ce que parler veut dire*, waarbij de aanstaande bruidegom hardop tot zijn niet zo aantrekkelijke, maar vermogende bruid zegt: "*Chère amie, signez mon bonheur*", er minder flatteus in gedachten aan toevoegend: "*Signe ma fortune, vieille folle*". Dan hebben we nog een afbeelding van een *écrivain public* gekregen, die op straat brieven voor analfabeten schrijft en die, om met Pitlo te spreken, een verre neef is van de notaris. En tenslotte een voorstelling van een veiling van Coussens.

Zilveren jubileum van Ageeth Luijckx

Op 1 november 1977 werd Ageeth Luijckx-van Buijtene door de Universiteit van Amsterdam gedetacheerd als administratrice/boekhoudster bij de stichting, die toen nog op de Herengracht huisde. Nu, vijftintig jaar later, beheert zij - inmiddels natuurlijk via de computer - nog steeds vaardig de allengs complexer wordende financiën van de stichting en haar groeiende donateursbestand. Het bestuur en de medewerkers hebben samen met haar en haar echtgenoot het vijftintigjarig jubileum gevierd en haar als dank een zilveren sieraad gegeven.

Vijftintig jaar bij de stichting

Op zoek naar notarisboekjes

In zijn voorwoord van *De zeventiende en achttiende eeuwse notarisboeken en wat zij ons omtrent ons oude notariaat leeren* schreef Prof. Mr A. Pitlo in 1948 dat deze notarisboeken noch gezocht, noch gelezen werden. Dat is inmiddels wel anders, vooral door toedoen van de au-

teur trouwens. Enthousiast vroeg hij aandacht voor deze eerste publicaties in de landstaal over het notariaat, notarisboeken genaamd (of notarisboekjes, want dik zijn ze niet). Hij maakte ze tot een verzamelobject en niet alleen voor zijn eigen stichting, helaas. We verliezen het nog al eens van koopgrage notarissen op een veiling. Toch hebben we inmiddels zo'n 73 notarisboekjes, waarvan een aantal met fraaie titelprenten, in diverse drukken van ongeveer 21 auteurs. De grootste verzameling in het land, schat ik.

In de serie *Ars Notariatus* is thans een bewerking, eigenlijk een geheel nieuwe versie, op komst van het meer dan vijftig jaar oude boek van Pitlo. De bewerker, oud-notaris Gehlen uit Heerlen, is bij zijn voorbereidingen een tot nu toe onbekende schrijver van drie notarisboekjes op het spoor gekomen, *Gerrit van der Jagt* (1750-1834). Geïntregeerd hebben wij geprobeerd diens publicaties via bibliotheken, antiquariaten en internet te traceren. Overigens zonder veel resultaat, behalve dan dat we nu weten dat een uitgave uit 1810, formeel dus niet uit het door Pitlo behandelde tijdsbestek, in de Koninklijke Bibliotheek voorhanden is. In naam van de notariële wetenschap roep ik de hulp in van onze donateurs. Wellicht heeft een van hen zo'n notarisboekje van *Gerrit van der Jagt* in zijn kast. De heer Gehlen zou het graag inzien. Het gaat om de volgende titels:

- Annotatiën over het notariaat, Amsterdam, 1775 en 1780
- Regt en Praktijk in brieven, Haarlem, 1794
- Enige akten en aanteekeningen ten dienste van de notarissen, Leiden, 1810

Openingstijden van de stichting

Bureau, studiezaal en bibliotheek zijn geopend van dinsdag tot en met vrijdag van negen tot vijf. De week tussen Kerstmis en Nieuwjaar is de stichting gesloten.

Liesbeth M. van der Marck

Interieur van een notariskantoor, titelprent van *Practique des Notarischaps* door D.H. van der Mast uit 1649. Eén van onze 73 notarisboekjes.